UDK 811.163.6’366
Nataša Logar
Fakulteta za družbene vede v Ljubljani

STILNO ZAZNAMOVANE NOVE TVORJENKE – TIPOLOGIJA[1]

Besedotvorje omogoča tvorbo stilno zaznamovanih tvorjenk na dveh ravneh: na ravni v jezikoslovju opisanih in predvidljivih tvorbeno-pretvorbenih postopkov in na ravni tvorbeno-pretvorbeno nepredvidljivih postopkov. V prispevku so s primeri prikazani najproduktivnejši podtipi obeh skupin. V okviru tvorbeno-pretvorbenega besedotvorja smo razloge za zaznamovanost tvorjenk iskali v skladenjski podstavi, v razmerju med obrazilom in besedotvorno podstavo in v razmerju tvorjenosti do netvorjenosti; na ravni tvorbeno-pretvorbeno nepredvidljivih postopkov pa smo opredelili devet različnih skupin tvorjenk, od katerih nekatere že prestopajo mejo besedotvorja.

Word formation enables formation of stylistically marked derivatives on two levels: on the level of the transformational-generative processes described and predicted in linguistics; on the level of unpredictable transformational-generative processes. This paper presents, with examples, the most productive sub-types from both groups, and is an attempt to investigate the reasons for the markedness of derivatives in the syntactic base within the context of transformational-generative word formation, in the relationship between formant and word base, and in the relationship between formation and non-formation. At the level of unpredictable transformational-generative processes, one can define nine different groups of derivatives, some of which are crossing the border of word formation.

Ključne besede: besedotvorje, stilistika, neologizem
Key words: word formation, stylistics, neologism

0 Uvod

Noben segment jezika ni tako spremenljiv, kot je spremenljivo, dinamično, zastarevajoče in novonastajajoče – vsaj kar se posameznih enot tiče – področje leksike. Ta spremenljivost je tesno povezana s spremembami v življenju nosilcev jezika, tj. s spremembami predmetnosti, ki jih obdaja, novimi ideologijami in političnimi sistemi, novostmi, ki jih prinašajo stiki z drugačnimi kulturami, verskimi prepričanji in vrednotami, itd. Te spremembe so v današnjem svetu nenehne, hitre in neizbežne. Vsak jezik, ki želi ostati (ali za katerega želimo, da bi ostal) živ, aktualen in polnofunkcionalen, tem spremembam hitro sledi oz. jih kar sproti »posvaja« oz. usvaja, v prvi vrsti tako, da jim da svoj lastni ali sebi prilagojeni izraz.

Spreminjanje jezikovne podobe sveta – v tem okviru zlasti nastajanje nove leksike – pa ni pogojeno samo z zunajjezikovno stvarnostjo, v kateri živijo nosilci določenega jezika, temveč tudi z razmerjem nosilcev samih do tega (maternega) jezika, v tem okviru pa tudi do v jeziku že obstoječega. Zadnje se na ravni leksike kaže npr. tudi v oblikovanju novih izrazov za sicer že poimenovano, táko novo pa je v razmerju

[1] Prispevek je popravljen in prirejen del magistrskega dela *Besedotvorna stilistika*, 2003, mentorica: prof. dr. A. Vidovič Muha.

do »starega« lahko ironično, smešno, vulgarno, ljubkovalno, pogovorno, morda le krajše ali značilno za enega avtorja, morda čez čas tudi edino nevtralno itd. Pri leksiki je mogoče opazovati tudi spreminjanje sicer trdnejšega, sistemskega jedra jezika, do katerega prihaja pod vplivom drugih jezikov.

Vse spremembe, tudi sistemske, so lahko le trenutna novost, kratkotrajna posebnost, popularna zanimivost, ki bo taka, kot je v jezik nenadoma prišla, iz njega tudi po določenem času izginila. Lahko pa se novo v jeziku (morda samo v katerem od njegovih podsistemov) ustali in ostane. To pa se zgodi praviloma le v primeru, če v jeziku opravlja določeno vlogo, ki je drugo jezikovno sredstvo ne more ali ne zna opravljati dovolj dobro ali takó dobro. In polnofunkcionalni jezik táko novo nujno potrebuje; v njem le-to svojo nôvost čez čas (lahko pa tudi prav hitro) tudi izgubi: taka beseda, taka stalna besedna zveza, tak besedotvorni vzorec itd. postane tvorni del jezika in za tiste, ki v tem jeziku živijo, del njih, del (tudi) njihovega videnja sveta.

0.1 V jezikoslovju *stilistika* pomeni »vedo o izbirnih možnostih jezika (leksikalnih, skladenjskih, oblikoslovnih, glasovnih) glede na vlogo oz. namen besedila« (Enciklopedija Slovenije 1998: 317). Zoženje pojma stilistika na *jezikovnosistemsko stilistiko* nas privede do opredelitve kot: »določena oblikoslovna kategorija, naglasna varianta ali skladenjski pojav /.../ imajo /.../ stilno zaznamovanost v odnosu do drugega že sami po sebi, se pravi, ne glede na besedilo« (Korošec 1998: 13). Vidovič Muha (2000: 159) s primerom *pis-ec*, *pis-ar*, *pis-un*, ki izkazuje sopomenskost morfemov *-ec*, *-ar*, *-un*, ponazorja ugotovitev, da so »morfemi temeljni nosilci jezikovnosistemske stilistike«. Korošec (1998: 8) *jezikovni stil* definira z več vidikov, navedimo le tista dva, ki sta za našo obravnavo pomembnejša: »stil kot kompleks lastnosti jezikovnega sporočila se dosega z izborom iz danih jezikovnih sredstev jezika kot sistema« (postopkovni vidik) in »izbor je sestavina jezikovne dejavnosti, katere namen je sporočanje (komuniciranje), zato je izbor odvisen od čisto določenega cilja tvorčevega sporočanja« (teleološki vidik). – Povzamemo torej lahko: »kjer je izbira, gre za stilnost« (Toporišič 1974: 245).

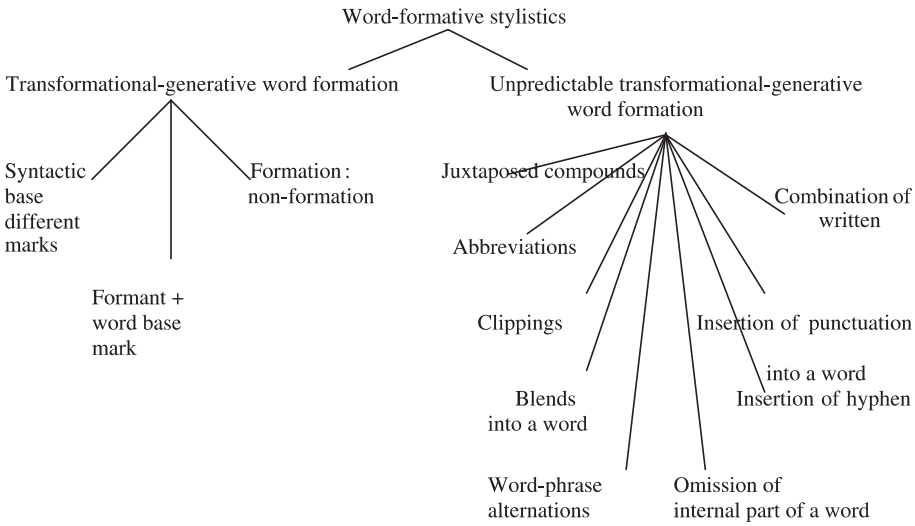
0.2 V prispevku bomo v besedotvornostilistično obravnavo zajeli dvoje (gl. Sliko 1):

A Na eni strani bomo izhajali iz značilnosti definicijskih izraznih delov tvorjenke, torej iz besedotvorne podstave in obrazil oz. obrazilnih morfemov, ter iz besedne zveze, iz katere so tvorjenke nastale, tj. iz skladenjske podstave.[2] V literaturi (Toporišič (1973), Vidovič Muha (1972, 2000), Filipec (1961), Ohnheiser (1979) itd.) lahko ugotovimo, da imajo določeni besedotvorni morfemi že sami po sebi vedno določen konotativni pomen, drugi so taki le na besedotvorni podstavi, na katero se lahko razvršča tudi določeno drugo obrazilo, da je tvorjenka lahko (ne pa nujno) zaznamovana, če ima že v podstavi táko predmetnopomensko besedo, itd. V vseh teh primerih gre za tvorjenke, ki so nastale po jezikovnosistemsko ustaljenih, predvidljivih in v jezikoslov-

[2] Besedotvornoteoretična podstava prispevka je skladenjsko besedotvorje, kot ga je v slovenskem jezikoslovju utemeljila A. Vidovič Muha (1988).

ju že opredeljenih besedotvornih postopkih, zato bomo našteto obravnavali v okviru stilistike **predvidljivih tvorbeno-pretvorbenih postopkov**.

B Na drugi strani pa moramo k besedotvorni stilistiki šteti tudi vse **tvorbeno-pretvorbeno nepredvidljive vzorce** tvorjenja besed, kakršno je tvorjenje sklopov, kratic, okrnjenk, besednozveznih menjavank itd. Prav tako so (v nekem trenutku) del besedotvorne stilistike novi (praviloma prevzeti) besedotvorni vzorci (za slovenščino sta bila taka npr. zlaganje iz dveh samostalnikov konec 19. stoletja tipa *živinozdravnik* in samostalniške sestavljenke tipa *podkuhar* iz 1. polovice 20. stoletja (Vidovič Muha 1991: 319)) – danes je za slovenščino tak vzorec, h kateremu sodijo *e-pošta, e-sporočilo, m-poslovanje* itd., ki bi mu lahko rekli e-tvojenke.[3] Kratice, sklopi, okrnjenke idr. so sistemsko nedoločljive ali »neulovljive«, so torej zunaj sistema in tam so tudi vedno vsaj do neke mere prepuščene izbiri (prvega) tvorca. Pri njih je mogoče prepoznati le nekatere pogostejše uresničitve. Poleg tega, kot bomo videli, gre pri njih sicer za tvorjene besede, vendar pa tudi o temeljnih pojmih sistemskega besedotvorja, tj. o skladenjski podstavi, besedotvorni podstavi in obrazilu, pri njih ne moremo več govoriti. Vse tu našteto bo torej obravnavano med tvorbeno-pretvorbeno nepredvidljivimi besedotvornimi postopki.

Slika 1: *Tipologija stilno zaznamovanih novih tvorjenk.*

[3] Podrobnejšo obravnavo e-tvorjenk bomo tu izpustili, več o njih gl. v Logar 2003: 181–188, ali Logar 2004: 122–126.

1 Analiza

Namen raziskave je bila z gradivom podprta tipologija besedotvorne stilistike, zato smo se osredotočili na to, da bi nabrali čim več tipološko čim raznovrstnejših primerov novih ali novejših tvorjenk. Izbor virov je bil naslednji: iz publicistike (*Delo*, *Mladina*), dveh poljudnoznanstvenih virov (*Mobinet*, *Joker*) in enega umetnostnega besedila, in sicer znanstvenofantastičnega romana Mihe Remca *Iksia ali slovo živostrojnega človega* (podrobneje o virih gl. na koncu prispevka in v Logar 2003: 6–12), smo izpisali vse glede na *Slovar slovenskega knjižnega jezika* (SSKJ) nove občnoimenske tvorjenke in del enobesednih novotvorjenih lastnih imen. Še dodatno smo nabor kratičnih terminov izpisali iz *Slavistične revije*, *Medicinskih razgledov* in *Elektrotehniškega vestnika*, pregledali pa smo še *Slovarček mini slovenščine* (http://www.pinkponk.com/smskratice.asp), 15 rubrik *Informacijske tehnologije* iz dnevnika Delo, 3. izdajo *Leksikona imen* Janeza Kebra, nabor mednarodnih avtomobilskih oznak *International Country Codes* (http://www.iol.ie/˜taeger/tables/tab9.htm), delno pa smo gradivo pridobili tudi iz *Korpusa slovenskega jezika FIDA* (www.fida.net). Celotni nabor je obsegal prek 3.800 glede na SSKJ novih tvorjenk. Naj še poudarimo, da bomo v prispevku primere navajali zapisno citatno, zaradi obsežnosti problematike pa si bomo tu lahko ogledali le najproduktivnejše in najzanimivejše skupine.

1.1 Stilistika tvorbeno-pretvorbenega besedotvorja

Izhodišče stilistike tvorbeno-pretvorbenega besedotvorja so – kot smo že zgoraj navedli – definicijske lastnosti tvorjenke (njihovo opredelitev tu navajamo po Vidovič Muha 1988: 183):

1. *skladenjska podstava* (nestavčna podredna besedna zveza /.../, katere predmetno- in slovničnopomenske sestavine so pretvorljive v tvorjenko),
2. *obrazilo* (del tvorjenke iz enega ali več morfemov kot pretvorba samo slovničnega pomena skladenjske podstave, lahko pa še njenega jedra ali razvijajočega člena) in
3. *besedotvorna podstava* (del tvorjenke, nastal iz neobraziljenih korenskomorfemskih besed v skladenjski podstavi).

1.1.1 *Skladenjska podstava*

A *Tvorjenke iz zaznamovanih besed*

Že Vidovič Muha (2000: 99) je izpostavila kot enega od vzrokov za zaznamovanost tvorjenke »konotativnost besed iz skladenjske podstave« in opozorila, da pa tudi konotativna beseda iz podstave nujno ne pomeni, da je tudi tvorjenka zaznamovana. Podobno sklepa tudi Ohnheiser (1979: 86): če je zaznamovana besedotvorna podstava, obrazilo pa ni zaznamovano, je lahko tvorjenka tudi nevtralna, vendar le v redkih primerih.

V našem gradivu je skupina stilno posebnih tvorjenk, ki so takšne zaradi zaznamovane besede iz skladenjske podstave, dokaj obsežna. Zaznamovanost skladenjskopodstavnih besed smo preverjali v SSKJ in sem uvrstili vsako tvorjenko, ki ima na kateri

od tvorbenih stopenj besedo, ki ima v pomenu, relevantnem za določano tvorjenko, katerikoli stilni, zvrstni ali časovni kvalifikator, upoštevali pa smo tudi normativno vrednost podpičja pri sopomenkah.[4]

Primeri so naslednji (našteli jih bomo le nekaj, in sicer tiste iz najobsežnejših skupin):

– ekspresivno: *pozer*,[5] *črkožer, cunjarnica*, *blefiranje*, *frčalnica, nažigalnica, rigajoč, pojodlati, izviseti*, *odkrižariti,*
– vulgarno: *zajebancija*, *jebivetrsko*, *kurčiti se*, *pizdarija*, *vukojebina*, *presranost, slaboritnež*, *popizditi*,
– nižje pogovorno: *žajfast*, *štrikarija*, *nucnik, šopanje*, *fušač*, *preklofan*, *znucan*, *krepavanje, prešvercan, frocovje,*
– pogovorno: *hohštaplerija*, *frajerizem*, *pobezljava*, *brkljalnik, zafrknjen, blondinski, bajturina*,
– žargonsko: *žurer*, *prežuran*, *prežurati*, *zažicati*, *važenje*, *pavzer*, *tenisačina, brzinec,*
– slabšalno: *kracanje*, *čvekalstvo*, *pokruliti*, *pisunjenje, čistunski, pofrfuliti*,
– publicistično: *scenosled*, *spotnička*, *tinejdžerski*, *lobiranje*, *lobist*, *lobizem*.

Ugotovimo lahko, da so skoraj vse tvorjenke iz zaznamovanih besed tudi same zaznamovane, dodatno pa bi bilo treba preveriti, ali se je v tvorjenki ohranila tudi vrsta zaznamovanosti podstavne besede – le na splošno bi lahko sklepali, da večinoma je tako (treba pa je opozoriti, da kvalifikatorji iz SSKJ pri nekaterih podstavnih besedah današnji rabi in konotativni vrednosti ne ustrezajo več, npr. publ. *lobi*).

B *Tvorjenke iz novih tvorjenk*

Tudi takih tvorjenk je bilo v našem gradivu veliko, vendar pa smo sem uvrstili le tiste, ki imajo podstavno besedo zaznamovano le kot novo, kot neologizem (lahko celo, da je njen obstoj izpričan samo v tej, torej v višjestopenjski tvorjenki), nimajo pa zaznamovanega obrazila ali podstavne besede itd. – ne moremo jih torej uvrstiti v nobeno drugo skupino tvorjenk, ki so konotativne zaradi (drugih) besedotvornih razlogov. Nekaj primerov: *menedžeriranje, nenavadnjenje*, *grafitanje*, *prešernovanje*, *direktorovanje*, *granatiranje*, *kitarjevanje*, *uglasbljevanje*, *bunkabrcanje*, *razdihovalec*, *zakajevalec*, *prednastavljen*, *prečesnan*, *začesnan*, *sfotokopiran, samozgodovinjenje*, *sokolarjenje*, *plinarjenje, avtopobijavščina, burekovalnica, lastnoustnično.*

Če bi bile podstavne besede takih tvorjenk v rabi pogoste in bi postale nezaznamovane, bi zaznamovanost praviloma izgubile tudi tvorjenke iz njih – verjetno pa velja tudi obratno.

---

[4] Vrednost podpičja pri sopomenkah je v SSKJ naslednja (§ 48): »Manj rabljena enopomenska sinonimna beseda ima razlago, za podpičjem pa nadrejeni (v rabi močnejši) /.../ sinonim.« Skupina kvalifikatorjev, ki bi za nas sicer še lahko bila relevantna, tj. »posebni normativni kvalifikatorji« (SSKJ I, 1970: § 156, 157), v našem gradivu ni izkazana.

[5] Naj pri tem še opozorimo, da so lahko primeri iz gradiva v primerjavi z že uveljavljeno (nevtralno) sopomenko (ne nujno tvorjenko!) zaznamovani tudi zvrstno ali pa so zaznamovani iz več besedotvornih razlogov hkrati – tu smo take primere uvrstili le v eno skupino, in sicer tisto, v katero so po naši presoji najočitneje sodili. Obenem naj povemo, da gradivo iz Iksie zaradi vezanosti na poetiko le enega avtorja v točko 1.1 ni bilo vključeno.

1.1.2 *Obrazilo in besedotvorna podstava*

A *Tvorjenke z zaznamovano kombinacijo besedotvorne podstave in obrazila*

Za to skupino velja, da izhaja zaznamovanost novih tvorjenk iz drugačnosti kombinacije določene besedotvorne podstave in določenega obrazila glede na ustaljeno tvorjenko sopomenko; pri njih torej praviloma ni zaznamovana niti besedotvorna podstava sama na sebi niti ni tako zaznamovano obrazilo – zaznamovana, drugačna, posebna, nova je šele njuna kombinacija. Ta skupina zaznamovanih tvorjenk je dvojna:

A_1 V 1. skupino smo dali tiste nove tvorjenke, ki imajo **na zadnji tvorbeni stopnji drugo obrazilo**, kot ga ima sopomenka, ki je v SSKJ (tudi ta ni nujno nezaznamovana), pri čemer gre za tvorjenke iste besedotvorne vrste, lahko pa je med njimi razlika v stopnji tvorjenosti (in če je tako, je seveda razlika med njimi tudi v besedotvorni podstavi zadnje tvorbene stopnje).

Nekaj primerov: *starinec* (: starina), *znanski* (: znan), *plovilec* (: plovilo), *ubožčen* (: ubog), *posipalec* (: posipalnik), *stoletka* (: stoletnica), *mečkator* (: mečkač), *podoživitev* (: podoživetje), *beračevski* (: beraški), *prelesnovit* (: prelesten), *žogobrcanje* (: žogobrc), *mišon* (: mišjak), *komunistica* (: komunistka), *trendovski* (: trendni), *vampirizem* (: vampirstvo), *filmičen* (: filmski), *podkulturni* (: nekulturni), *podpoštenjak* (: nepoštenjak).

A_2 V 2. skupino pa smo dali tiste nove tvorjenke, ki imajo **isto obrazilo zadnje tvorbene stopnje** in so iste besedotvorne vrste kot ustaljena sopomenka (zopet ta ni nujno nezaznamovana), imajo pa drugo besedotvorno podstavo (vsaj) zadnje tvorbene stopnje, kar hkrati lahko pomeni, da se ločijo tudi v stopnji tvorjenosti. Nekaj primerov:

– nova tvorjenka je višjestopenjska: *uživantski* (: uživaški), *tenisaški* (: teniški), *kriticistični* (: kritični), *dogajališče* (: prizorišče), *zakajevalnica* (: kadilnica), *zahodnjakarski* (: zahodnjaški), *tečnobnež* (: tečnež),
– nova tvorjenka je nižjestopenjska: /,
– nova tvorjenka je istostopenjska: *tiholazenje* (: tihotapljenje), *zdajšnjik* (: sedanjik), *združek* (: skupek), *očigledno* (: očitno), *intelegibilno* (: inteligentno), *programabilnost* (: programskost), *zabavnjaštvo* (: zabavništvo), *pevalka* (: pevka), *čitavec* (: bralec), *frčoplan* (: aeroplan).

Tvorci teh tvorjenk so za stilno učinkovitost »posegli« po besedi, ki je sicer podstavni besedi ustaljene sopomenke pomensko blizu, kar je seveda povezano z lažjo prepoznavnostjo pomena pri novi tvorjenki.

B *Tvorjenke s sistemsko novim obrazilom*

Tako obrazilo izkazujejo naslednji primeri: *seksualija*, *tehnikalija*, *sekvencarijada*, *flešijada*, *transijada*, *aparatus, rezultatus, člankoidni, bruhoidni, ploščkoid, ex-minister*, *iberpomanjkanje*, *animateka*. Gre za obrazila, ki v slovenščini (še) niso ustaljena oz. prepoznana kot morfemi. Vsa so prevzeta in rabljena prav zaradi konotacije, ki jo v tvorjenko vnašajo s svojo tujostjo.

1.1.3 *Tvorjenost glede na netvorjenost*

Izbiro tvorjenost glede na netvorjenost izpostavlja že Vidovič Muha (2000: 99) kot razlog za konotativnost tvorjenke, našteva pa primere: *bosonog, bosopet* : *bos*, *kopec* : *hrib*, *hromonog* : *hrom*, *lenokrven* : *len*, *dobrosrčen* : *dober*. Podobno ugotavlja za češčino tudi Filipec (1961), npr. s primerom *činohra* : *hra*.

Tudi v našem gradivu je bilo nekaj novih tvorjenk, ki imajo sopomenko v netvorjenki: *dvanajstmesečje* (: leto), *slikosuk* (: projektor), *redilnica* (: hlev), *mukica* (: krava), *nižek* (: dno), *oblepek* (: obliž), *svatbar* (: svat).

Zopet gre očitno za manj produktivno možnost besedotvorne stilistike, pri čemer so z izjemo zadnjega vsi primer taki, da ne sodijo med besedotvorne, temveč (le) med besedne sopomenke, sopomenki namreč nimata istega korena (taka sta tudi primera *dogajališče* : *prizorišče* in *združek* : *skupek* v točki 1.1.2A$_2$ zgoraj – več o tem gl. v Ohnheiser 1979: 15–17, 62, 111, 112, povzeto v Logar 2003: 27–29).

***

Preostale skupine sistemskih novih tvorjenk so glede na gradivne primere manj produktivne – naštejmo jih le nekaj: tvorjenke, ki so v primerjavi s sopomenko druge besedotvorne vrste, npr. *oblastidržec* (: oblastnik) = zloženka : navadna izpeljanka, nadalje modifikacijske izpeljanke tipa *spotnička*, *jugoslovanar*, podvajanje obrazil tipa *predpredogrevalni*, tvorjenke iz neuslovarjenih medmetov, npr. *muuuuuuukica*, idr. Ker je primerov zanje manj, jih na tem mestu izpuščamo in prehajamo na obravnavo druge skupine novih tvorjenk.

1.2 Stilistika tvorbeno-pretvorbeno nepredvidljivega besedotvorja

Kar umešča tvorjenke, ki bodo predstavljene tu, izven jezikovnosistemskega besedotvorja, je – kot je bilo deloma že povedano – naslednje: podstava teh tvorjenk je lahko eno- ali večbesedna, lahko je stalna besedna zveza, lahko je slovnično razmerje med besedami v njej celo kakršnokoli – pri podstavi teh tvorjenk torej ne gre za *skladenjsko podstavo*. Sestavine podstave se nato nepredvidljivo krnijo, združujejo ali prekrivajo – ne moremo torej reči, da se del podstave obrazili, tvorjenka, nastala na ta način, pa tudi nima dela, ki bi mu lahko jasno postavili meje in mu rekli *obrazilo*. Temeljne dvodelnosti *besedotvorna podstava* : *obrazilo* torej pri tvorbeno-pretvorbeno nepredvidljivih tvorjenkah ni.

Kljub pravkar povedanemu pa v širšem smislu s sinhronega vidika pri besedah, ki jih bomo predstavili v nadaljevanju, gre za tvorjene besede ali vsaj tvorbe, saj je – oz. dokler je – pri njih mogoče prepoznati podstavne enote, torej dokler jih še vidimo kot »sestavljene«.

In kako je mogoče nove besede tvoriti jezikovnosistemsko nepredvidljivo?

Na eni strani lahko to storimo tako, da vsaj dve besedi, ne da bi jih kakorkoli spremenili, zapišemo skupaj, npr. iz *ne vem kakšen* dobimo *nevemkakšen*, taka tvorjenka pa se imenuje **sklop**. Nadalje lahko eno ali več besed poljubno krnimo[6] v vsaj dva

[6] Pri krnitvi gre za hkratno opustitev slovničnih lastnosti in po obsegu in številu poljubno opustitev drugih morfemov podstavne besede oz. besed; del besede, ki ostane, je krn.

dela, npr. *ultrazvok* krnimo na dveh mestih in dobimo *U-* in *Z-*, ki ju nato združimo v *UZ*, podobno to lahko storimo z dvema ali več besedami, npr. iz *olimpijske igre* dobimo *OI* – tako je nastala **kratica**. Če imamo v podstavi le eno besedo, krnimo pa jo bodisi od konca proti začetku ali od začetka proti koncu bodisi z začetka in konca hkrati, in sicer tako, da dobimo en krn, ki je tako govorni kot pisni,[7] govorimo o **okrnjenki**, npr. iz imena *Elizabeta* dobimo imena *Beta, Ela* in *Iza*. Na drugi strani je odprta množica ostalih možnosti – tu jim bomo registrirali in opisali le nekaj, tj. le tiste, ki jih je izkazovalo naše gradivo. Prva od njih je ta, da sta v podstavi vsaj dve besedi, ki se na poljubnem mestu prekrijeta, s čimer smo dobili **prekrivanko** (primere gl. v nadaljevanju); tu so tudi tvorjenke, ki jim bomo rekli **besednozvezne menjavanke**, sledile bodo tvorjenke, ki imajo **opuščen notranjih del besede**, nato pa bomo obravnavali **vnos vezaja in drugih ločil v besedo (**oboje je že izraziteje vezano le na pisni prenosnik), zatem pa bomo prišli do tvorjenk, kakršna je npr. *5ek* 'petek', ki obstajajo kot **tvorjene iz znakov različnih znakovnih sistemov** zgolj v pisnem prenosniku, pri čemer pa so kot skupina hkrati tudi že na skrajni meji *besedo*tvorja. – Kot pa že rečeno, ta množica je odprta in še čaka na nadaljnje raziskave.

1.2.1 *Sklopi*

Sklapljanje je v slovenščini manj produktiven, vendar pa enostaven in učinkovit način tvorjenja stilno zaznamovanih besed. Gre za že staro besedotvorno vrsto, ki jo je med slovenskimi jezikoslovci prvi opredelil Miklošič, mimo nje pa tudi za njim ni šel nobeden od pomembnejših raziskovalcev slovenskega besedotvorja. Sklopi so v slovenskem leksikalnem sistemu sicer kot besedotvorna vrsta predvideni, so pa po sami (pre)tvorbi praktično nepredvidljivi, njihova tvorbena predvidljivost je namreč zgolj v tem, da vedno nastanejo iz zaporednih sestavin govora, ni pa jih kot besedotvorno vrsto mogoče opredeliti po številu podstavnih besed, njihovi besednovrstnosti in medsebojnem razmerju. Kot že zgoraj zapisano, torej tudi pri sklopih velja, da pri njih pojem skladenjska podstava ni relevanten (isto gl. v Vidovič Muha 1988: 12, 32), prav tako pa ne moremo določiti, kaj se v podstavi sklopa obrazili in kaj je v sklopu obrazilo. S tvorbeno-pretvorbenega vidika so torej sklopi nepredvidljivi. To, zaradi česar je v pisnem prenosniku sklop ena beseda (tu bomo imeli sklope le iz pisnih virov), je zavestno strnjen zapis, torej namerna nepretrganost njegovih črk. Več o morfemski zgradbi sklopov gl. v Logar 2005.

Na tem mestu bomo navedli le nekaj sklopov, ki bi jih lahko opisali kot individualne (vidik tvorca), besedilne (vidik sistemskosti), priložnostne (vidik pojavitve) ali pisne sklope (vidik prenosnika) – v našem gradivu so namreč bili taki skoraj vi. Lastnoimenska sklopa sta npr. *Igrače-smo-mi* kot prevod imena angleške trgovine *Toys 'r' us* in *Dromeva*, ki je ime planeta v Iksii.[8] Občnoimenskih sklopov je bilo v gradivu veliko

[7] Na isti način, kar se tiče krnjenja, namreč dobimo tudi (tvorjene) simbole, ki pa so samo *pisne* krajšave. Gl. več o besedotvornem ločevanju kratice in simbola v Logar 2003: 154–156.

[8] Prvotno so eni prebivalci planet imenovali *Drom*, drugi prebivalci *Eva*, po sklenitvi prijateljstva pa so planet poimenovali s skupnim imenom *Dromeva*.

več, tj. 35, večina pa jih je bila izpisana iz Jokerja, npr.: *vedno-na-pomoč-pripravljen-Američan, babanaga, laserplazmahudiplamen, dva-jurjevo-plus-eden, hodi-mož, poberi-in-uporabi, za-nekatere-idealističen, vunmetati se, takenako.*

Sklopi so v trenutku nastanka prav zaradi načina, kako so nastali (lahko pa še zaradi drugih razlogov), stilno opazni, ta opaznost pa se lahko čez čas izgubi, na kar vpliva izguba avtorskosti ali celo neke vrste večavtorskost in razširjenost rabi.

1.2.2 *Kratice*

Kratice so v najnovejšem Slovenskem pravopisu (2001, dalje SP '01) opredeljene kot »samostalnik, nastal iz začetnih delov večbesednega poimenovanja« (SP '01: 200), npr. *BiH < Bosna in Hercegovina*, *DDV < davek na dodano vrednost*, *TV < televizija*.

V slovenščini so se začele kratice (obširneje) pojavljati v vseh zvrsteh, zlasti pa v strokovnih besedilih, od 50. let 20. stoletja naprej; takrat jih je začelo obravnavati tudi jezikoslovje. Razumemo jih kot enega od podtipov krajšav. So del tvorbeno-pretvorbeno nepredvidljivega besedotvorja, saj nastanejo z združitvijo nepredvidljivo nastalih krnov, podstava kratice pa je lahko enobesedna, lahko je stalna besedna zveza, lahko je stavčna poved itd. Podstavne besede so krnjene do naključnega obsega, kar pomeni, da so lahko krnjene do enega ali več glasov ali črk, lahko je to slučajno tudi do meje enega ali več morfemov, ne moremo pa zato kratičnih krnov enačiti z morfemi, ker to niso, ne moremo torej kraticam določati niti obrazila niti besedotvorne podstave.

Po pričakovanju glede na spoznanja Rodeta (1974) in Gložančev (2000) je bila v celotnem gradivu ne glede na vrsto vira velika večina kratic inicialnih, nastalih torej iz do začetne črke/glasu krnjenih vseh predmetnopomenskih podstavnih besed, npr. *CD < Cankarjev dom, RK < raztopljeni kisik, UHF < Ultra High Frequency*. S precej manjšim deležem sledijo kratice, ki so nastale s kombinacijo inicialnih krnov in do prvih črk krnjenih besedotvornih morfemov, in sicer obeh delov besedotvorne podstave podstavnih zloženk (ni nujno, da gre za zloženko na zadnji tvorbeni stopnji), npr. *ZRC < Znanstvenoraziskovalni center*, *BAS < bakterijsko-akumulatorski sistem, ELISA < Enzyme-linked Imunosobent Assay*, ali pa predponskega obrazila in besedotvorne podstave sestavljenk (zopet ne nujno sestavljenk zadnje tvorbene stopnje), npr. *MF < medfrekvenčni, PP < perpleksnost, ADH < antidiuretični hormon*. Da gre ravno za omenjene besedotvorne morfeme, ne preseneča, saj sta tako besedotvorna podstava kot predponsko obrazilo samostalniških sestavljenk morfema, nastala iz predmetnopomenske besede. Ker sta se oba vzorca kot prevladujoča potrdila na približno enakem in dovolj obsežnem vzorcu kratic s slovensko podstavo in kratic z angleško podstavo, bi lahko rekli, da je tvorjenje kratic univerzalen jezikovni pojav ne samo kot tvorbeni način sploh, temveč tudi po svojih najpogostejših vzorcih.

1.2.3 *Okrnjenke*

Okrnjenke opredeljuje Korošec (1993: 20) po Toporišiču (1992: 162) kot s krnitvijo nastale besede. Gre za tip *izem* < *modernizem/realizem ...*, *Kora* < *Kornelija*. Kot je razvidno že iz navedenih dveh primerov, so okrnjenke izmed vseh tvorjenih besed, ki smo jih že predstavili in jih bomo predstavili še v nadaljevanju, še najtežje prepoznavne kot tvorjenke, pri njih namreč lahko sploh nimamo več nobene asociacije na podstavno besedo – in če je tako, besede s sinhronega vidika ne moremo več uvrstiti med tvorjenke.

Tudi okrnjenkam ne moremo določiti obrazila, že samo krnjenje je namreč, kot smo videli že zgoraj pri kraticah, obsegovno nepredvidljiv jezikovni pojav, katerega rezultat – krn – ni morfem, krn je lahko le slučajno enak morfemu podstavne besede (tak je tudi naš zgornji primer *izem*, ki je izvorno celo obrazilo). Ostajamo torej pri tem, da krni sami po sebi niso morfemi in da torej tudi okrnjenkam na moremo določiti besedotvorne podstave in obrazila.

Natančnejša opredelitev okrnjenk je sicer pri Koroščcu (1993: 20, 27) naslednja: gre za najmanj tričrkovne govorno-pisne krajšave, ki nastanejo iz enobesedne podstave, in sicer z odzadnjo ali odsprednjo krnitvijo. Gložančev (2000: 77–78, 87) za imena podjetij tipa *Fructa* < *Fructal, Investa* < *investicija, Sibir* < *Sibirija* ugotavlja, da je šlo pri vseh primerih za krnjenje od konca besede proti začetku, kar je za lastna imena logično, saj se ohranja nosilec predmetnega pomena – besedotvorna podstava ali osnova, izpuščajo pa se obrazila, slovnični morfemi, ter da se ta sicer redek način tvorjenja pojavlja zlasti pri prevzetih besedah. Avtorica meni tudi, da »tako tvorjene besede občutimo kot nekako žargonske, pogovorne ali vsaj ekspresivne« (77). Tudi npr. za angleščino Bauer (1993: 233–234) ugotavlja, da je skrajšanje pri okrnjenkah nepredvidljivo, najpogosteje pa se ohrani začetni del podstavne besede, npr. *deli* < *delicatessen*, druga dva vzorca, ki sta precej redkejša, pa sta še: ohrani se zadnji del besede, npr. *loid* < *celluloid*, ali pa srednji del besede, npr. *shrink* < *head-shrinker*.

V gradivu so bile glede na SSKJ nove tri okrnjenke: *mobi* < *mobile* v pomenu 'mobilni telefon', *evro/euro* < *Europe* v pomenu 'denarna enota' in *demo* < *demonstration* v pomenu 'demonstracija, demonstracijski (posnetek)'. Vsi trije primeri so kot okrnjenke že prevzeti in torej niso nastali v slovenščini. Seveda pa so okrnjenke pogoste zlasti med osebnimi lastnimi imeni, npr. *Mateja* > *Teja, Uršula* > *Ula, Urša, Albert* > *Bert, Janez* > *Jan*.

1.2.4 *Prekrivanke*

Prekrivanke so tvorjenke iz dveh ali več besed, nastanejo pa tako, da se podstavne besede, ki so izrazno deloma enake, v enakem delu prekrijejo.

Primeri so naslednji:[9] *Mladinamit* < Mla*dina* + *dina*mit, *japanimacija* < Jap*an* + *an*imacija, *sekskluzivni* < s*eks* + *eks*kluzivni, *Opoldnevnik* < opol*dne* + *dne*vnik, *Pro-*

[9] Nekaj primerov smo za prekrivanke našli tudi slučajno, in sicer v oglasnem gradivu potovalne agencije Collegium, november 2004, Sobotni prilogi Dela, 13. 11. 2004: 20, oglasni akciji podjetja Horizont iz Maribora, avgust–november 2004, in podjetja Siol, avgust–november 2004.

blemarket < proble*m* + *m*arket, *nogomanija* < nogo*m*et + *m*anija, *problemat* < proble*m* + avto*m*at, *smučarajanje* < smuča*r* + *r*ajanje, *testisirati* < *testi*rati + *testi*s, *genenjava* < g*e*n + *ze*lenjava, *šprinternet* < špr*inter* + *inter*net,[10] *Megazin* < *mega maga*zin, *wampo-sukcija* < *va*m*p*osukcija + *wap*, *izwampiti* < iz*va*m*p*iti + *wap*, *RAPšeren* < *Pre*šeren + *rap* [rêp], *»Arafatistan«* < *Af*ganistan + Ar*af*at, *O.K.olje* < *OK* + *okolje* + *olje* 'okolju prijazno olje'.

Iz primerov je razvidno, da je prekrivni del poljuben.

Bauer (1993: 234–237) opredeljuje prekrivanke kot novo besedo, tvorjeno iz delov dveh ali več drugih besed tako, da praviloma ni mogoča jasna členitev na morfeme, npr. *ballute* < *balloon* + *parachute, chunnel* < *channel* + *tunnel, dawk* < *dove* + *hawk*, pri čemer je najpogostejši vzorec, kot je razvidno tudi iz primerov, ta, da nova tvorjenka nastane iz prvega dela prve besede in zadnjega dela druge besede (samo ta tip npr. najdemo pri Racek Kleinedler in Spears 1993). Vsekakor pa je pri prekrivankah prepuščeno tvorcu, kolikšen del ene in druge besede bo vključil v novo tvorjenko, omejuje ga le njena izgovorljivost in pomenska prepoznavnost, kaže namreč, da so take tvorjenke smiselne in stilno učinkovite le, če so podstavne besede v njih prepoznavne in v novi besedi še vedno vsaka nastopa s svojim (prvotnim) pomenom. Prekrivanke imajo v slovenščini en sam naglas in iz njih lahko nastanejo tudi nove, višjestopenjske tvorjenke, npr. *japanimacijski*, *testisiran*, *stestisirati*.

1.2.5 *Besednozvezne menjavanke*

Pri besednozveznih menjavankah gre za to, da se del prve besede prenese v drugo, del druge pa v prvo. Za kolikšen in za kateri del ene in druge besede gre, je odvisno od primera do primera, verjetno pa je po dolžini ta del vezan na zlog (zloge) oz. gre vsaj za tak del ene in druge besede, ki tudi v novi besedi na novi meji ne tvori težko izgovorljivega glasovnega sklopa. Opisane besednozvezne menjave so verjetno pogostejše pri kolokacijah, saj je pri njih prepoznavnost oz. razumevanje lažje ali hitrejše. V našem gradivu je bil le en primer, in sicer: *grak in zvofika* < *zvo*k in *gra*fika (»Grak in zvofika sta vrhunska«). Zopet je členitev na morfeme tu nesmiselna – kar se pri besednozveznih menjavankah zamenja in kar smo prej videli, da se pri prekrivankah prekrije, je poljuben del besede.

1.2.6 *Opustitev notranjega dela besede*

Nepredvidljivo je tudi krnjenje določenih nezačetnih in nekončnih delov besede, kakršno je v primeru *h'woodski* (»nam poda h'woodsko kritiko Hollywooda«), pri katerem je krnjeni del *-olly-*, torej skoraj cel predmetnopomenski morfem *holly-*, ki ima v angl. pomen 'božje drevesce' in je hkrati paronim pridevniku *holy*, ki pa pomeni 'sveti', kar je bil verjetno tudi razlog za opustitev. Kaže torej, da bi lahko bile za ta tip najaktualnejše zloženke (ali višjestopenjske tvorjenke iz njih), pri katerih se opusti

[10] Gre za oglaševanje hitre internetne povezave, ki se je začelo v času olimpijskih iger.

en del besedotvorne podstave. Take opustitve se zdijo smiselne, če nastane med novo in staro besedo nek pomenski premik, hkrati pa je z opustitvijo prav opuščeni del na novo izpostavljen. So pa take tvorbe razumljive samo v povezavi z najožjim besedilnim okoljem.

1.2.7 *Vnos ločila v besedo*

A *Vnos vezaja v besedo*

Primeri so naslednji: *pred-sodek, ne-potrebnost, po-ziv, od-ziv, lju-biti* (»~ ali ne ~, to je tu vprašanje«), *na-klada* (»Joker zategadelj poviša na-klado«), *Ne-da, Seve-da* (»Nekdo ima punco Ne-da. Upa, da bo prihodnji ime Seve-da.«).

Pri vseh primerih je bil vezaj dodan na besedotvorni meji, in sicer so pri prvih treh primerih z vnosom vezaja doseženi poudarki določenih pomenskih odtenkov, z njim je namreč ločen in s tem izpostavljen besedotvorni morfem, natančneje: izpostavljena sta oba besedotvorna morfema, ki imata v podstavi predmetnopomensko besedo (predponsko obrazilo sestavljenk, besedotvorna podstava). Pri primeru *lju-biti* gre poleg tega še za modifikacijo znanega Hamletovega izreka, v »tvorjenkah« *Ne-da* in *Seve-da* pa je izrabljena homonimnost njunega dela s tretjeosebno edninsko obliko glagola *dati*, torej *da*. Dejansko torej z vnosom vezaja v zgornjih primerih nismo dobili nove tvorjenke, le »staro« smo izpostavili kot tvorjenko, lahko bi torej na nek način po vzoru iz frazeologije govorili o prenovitvi tvorjenke. Morfemska zgradba »podstavne« tvorjenke se ni z vnosom vezaja v ničemer spremenila.

B *Vnos drugega ločila v besedo*

Ločilo znotraj besede imajo v našem gradivu naslednje tvorjenke: *Si.mobil, S!mobil, Si.mobilov* in *BU!janje*. Take rabe ločilnih znamenj SP ’01 ne predvideva, mogoče pa jo je komentirati na naslednji način: pri primeru *Si.mobil* pika vizualno izpostavlja prvi del besede in s tem opozarja na njegov prvotni pomen (deloma torej podobno kot vezaj pri prejšnji točki), *Si* je mednarodna internetna domena za Slovenijo, klicaj v *S!mobil* pa ohranja pomen vzkličnosti, opozorilnosti, hkrati pa je tudi vizualno podoben obrnjeni črki *-i-*. *BU!janje* je tvorjenka iz medmeta *bu* oz., natančneje, iz novega prvostopenjsko tvorjenega glagola *bujati*, klicaj v tvorjenki pa skupaj s tiskanimi črkami podstavnega medmeta navidezno ohranja svojo skladenjsko vlogo in izpostavlja medmetni del besede tako, da verjetno določa tudi njegov glasnejši, ekspresivnejši izgovor oz. vsaj podaja predstavo takega izgovora. Dodatno ločilo pri morfemski členitvi takih »tvorjenk« ne igra nobene vloge, morfemska zgradba je torej takšna, kakršna bi bila tudi brez vmesne pike, klicaja itd.

1.2.8 *Kombinacija različnih pisnih znamenj*

Da bi ugotovili enega od možnih vplivov, ki ga ima na segment jezika mobilna telefonija, smo se odločili pregledati tudi nabor krajšav za SMS-sporočila, ki je bil

dostopen na spletni strani http://www.pinkponk.com/smskratice.asp. Podjetje Mobitel, d. d., je 7. 9. 2001 (vzpodbujeno gotovo s tujimi zgledi) povabilo svoje predvsem mlajše uporabnike, naj na omenjeni spletni strani vpišejo »domiselne kratice« in ustvarjajo »nov SMS jezik«.

Med več kot 450 primeri krajšav za SMS-sporočila,[11] kolikor se jih je do 11. 1. 2002 nabralo na omenjeni spletni strani, je prevladoval z več kot 60 % kratični tvorbeni način, preostalo gradivo (160 enot) pa je izkazovalo npr. naslednje zapise: :-) 'zadovoljen',[12] :) 'veselje', :(... 'jočem', :x 'poljubček', :D 'širok nasmešek', mi2 'midva', ju3 'jutri', 2mač 'preveč', sk8ar 'skejtar', 8-) 'Nosim očala', <>< 'ribica', {*} 'objemček, poljubček', *+* 'vidim te', ŽxŽ 'maš mačka?', Ž->-- 'vrtnica', _/0 'A greš na kavo?', =:x 'zajček'.

Tvorjenost teh poimenovalno-sporočilnih enot je v njihovi sestavljenosti iz znakov različnih znakovnih sistemov, zapisali pa smo tudi že, da so te »tvorjenke« vezane le na pisni prenosnik. Posamezni sestavni deli teh enot, posamezni znaki torej (nikakor ne morfemi!), lahko v »tvorjenki« ne nastopajo s svojim pomenom, temveč zgolj s svojim izrazom, in sicer bodisi s pisnim izrazom (videzom), s katerim tvorijo ikono ali delno ikono kot npr. v *:)* ali *kr2* 'krof', bodisi z glasovnim izrazom kot npr. v *ju3*. Še pomembnejše dejstvo pa je, da imamo tu primere, kakršna je npr. zgoraj Ž->-- 'vrtnica', ki dejansko niso več besede in jih torej po Peirceovi razčlenitvi ne uvrščamo več k simbolom (med katerimi je tudi človeški jezik), temveč že k ikonam ali slikam.

2 Sklep

Pregledali smo nabor stilno zanimivih tvorjenk in ga skušali tipološko predstaviti, ne smemo pa pozabiti, da je ta tipologija po eni strani okrnjena zaradi omejenosti vzorca, po drugi strani pa zato, ker je bil povsem zanemarjen drugi vidik nastajanja novih poimenovanj, in sicer tista poimenovanja, ki zapolnjujejo poimenovalno praznino in so kot taka nujna za celovito funkcioniranje jezika, so pa neavtorska (ali pa se njihovo avtorstvo kmalu pozabi) in namerno taka, da bi v rabi čim prej postala splošno sprejeta, čeprav so bila tudi ta poimenovanja ob prvi pojavitvi neologizmi. Tu smo obravnavali le najproduktivnejše skupine novih ali novejših stilno zaznamovanih tvorjenk, torej tvorjenk, ki samo drugotno in drugače poimenujejo nekaj, kar je že poimenovano, so pa potencialno tudi vsi ti primeri taki, da lahko postanejo del splošnega slovarja. Ugotovimo pa zagotovo lahko naslednje: najsi tvorec izhaja iz že ustaljenih in sistemskih besedotvornih postopkov in definicijskih lastnosti tvorjenke ali pa tvori novo besedo na povsem nepričakovan in sistemsko neujemljiv način, možnosti za besedno inovativnost je v (slovenskem) besedotvorju vsekakor veliko.

---

[11] Mnoge sicer niso vezane samo na SMS-sporočila, temveč so tudi del t. i. internetnih besedil, od katerih je najznačilnejša elektronska pošta in pa besedila, ki nastajajo v internetnih klepetalnicah. Poleg tega je več tovrstnih ikonskih krajšav, ki jih bomo našteli v nadaljevanju, mednarodnih.

[12] Pomen krajšav je v enojnih narekovajih naveden citatno, popravljeni so bili le sičniki v šumnike, kjer je šlo za razvidno zamenjavo.

Viri

Delo XLII/253 (2. 11. 2001), 256 (5. 11. 2001), 257 (6. 11. 2001), 258 (7. 11. 2001), 260 (9. 11. 2001).
Elektrotehniški vestnik 34/1–12 (brez 3–4–5) (1967), 67/1–5 (2000).
International Country Codes, 15. 10. 2002, http://www.iol.ie/taeger/tables/tab9.htm.
Joker 10/100, 101 (november, december 2001).
Janez Keber, [3]2001: *Leksikon imen: Izvor imen na Slovenskem*. Celje: Mohorjeva družba.
Korpus slovenskega jezika Fida, www.fida.net.
Medicinski razgledi 6/1–4 (1967), 39/1–4 (2000).
Mladina 44 (5. 11. 2001), 45 (12. 11. 2001), 46 (19. 11. 2001), 47 (26. 11. 2001), 48 (3. 12. 2001), 49 (10. 12. 2001), 50 (17. 12. 2002), 51/52 (24. 12. 2001).
Mobinet 30 (november 2001).
Miha Remec, 2001: *Iksia ali slovo od živostrojnega človeka*. Maribor: Obzorja.
Slavistična revija 15/1–4 (1967), 48/1–4 (2000).
SMS – Slovarček mini slovenščine, 11. 1. 2002, http://www.pinkponk.com/smskratice.asp.

Literatura

Laurie Bauer, 1993: *English Word-formation*. Cambridge: University Press.
Enciklopedija Slovenije, 1987–. Ljubljana: Mladinska knjiga.
Josef Filipec, 1961: *Česká synonyma z hlediska stylistiky a leksikologie*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd.
Alenka Gložančev, 2000: *Imena podjetij kot jezikovnokulturno vprašanje*. Ljubljana: Rokus.
Tomo Korošec, 1993: O krajšavah. *XXIX. seminar slovenskega jezika, literature in kulture.* Ljubljana: Center za slovenščino kot tuji ali drugi jezik pri Oddelku za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete. 15–27.
– – 1998: *Stilistika slovenskega poročevalstva*. Ljubljana: Kmečki glas.
Nataša Logar, 2003: *Besedotvorna stilistika: Magistrsko delo*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
– – 2004: Filter vrečka ali filtervrečka, foto posnetek ali fotoposnetek, ISDN paket ali ISDN-paket? *Knjižno in narečno besedoslovje slovenskega jezika.* Maribor: Slavistično društvo. 222–239.
– – 2005: Besedotvorni sklopi. *Slavistična revija* 53/2 (2005). 171–192.
Ingeborg Ohnheiser, 1979: *Wortbildung und Synonymie*. Leipzig: VEB Verlag Enzyklopdie.
Steven Racek Kleinedler, Richard A. Spears, 1993: *NTC's Dictionary of Acronyms and Abbreviations*. Lincolnwood: National Textbook Company. Uvod.
Matej Rode, 1974: Poskus klasifikacije krajšav. *Slavistična revija* 22/2. 213–219.
Slovar slovenskega knjižnega jezika I–V, 1970–1991. Ljubljana: SAZU in DZS.
Slovenski pravopis, 2001. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
Jože Toporišič, 1973: Stilna vrednost glasovnih, prozodijskih, (pravo)pisnih, morfemskih in naglasnih variant slovenskega knjižnega jezika. *Slavistična revija* 21/2. 217–263.
– – 1974: Stilna vrednost oblikoslovnih kategorij slovenskega knjižnega jezika. *Slavistična revija* 22/3. 245–262.
– – 1992: *Enciklopedija slovenskega jezika*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
Ada Vidovič Muha, 1972: Kategorizacija in stilna opredelitev ozko knjižne leksike. *VIII. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*. Ljubljana: Filozofska fakulteta. 35–52.
– – 1988: *Slovensko skladenjsko besedotvorje ob primerih zloženk*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

– – 1991: Nekaj temeljnih prvin za »besedotvorno šolanje«. *Slavistična revija* 39/3. 317–326.
– – 2000: *Slovensko leksikalno pomenoslovje: Govorica slovarja.* Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

Summary

The lexical field is extremely changeable and dynamic. Word-formative stylistics belongs to the framework of linguistic-systemic stylistics, whose main carriers are morphemes (Vidoviä Muha 2000: 159). The points of departure in discussing word formative stylistics in this article are as follows: (a) the characteristics of definitional-expressional parts of derivatives, i.e. word base, formant, and the syntactic base; (b) the patterns of word formation that cannot be systemically defined and captured. The first group was defined as predictable transformational-generative processes of word formation and the second group as unpredictable transformational-generative processes of word formation. Both groups were further divided into subgroups and illustrated with examples. Both predictable and unpredictable processes of word formation in Slovene offer many possibilities for linguistic innovation.